

A Time for Flight, A Time for Fight: Confronting Life's Challenges Head-On

שמות, תשע"ט

1) שמות – פרק א, פסוקים טו-כא

טו ויאמר מלך מצרים, למלדת העברית, אשר שם האחת שפּרה, ושם השנית פּועה. טז ויאמר בילדך את העבריות, וראיתן על-האבנים: אם בן הוא והמתן אתו, ואם בת הוא ונחיה. יז ותיראן המלדת את האלקים, ולא עשו, כאשר דבר אליהן מלך מצרים; ותחיינן את-הילדים. יח ויקרא מלך מצרים למלדת, ויאמר לה, מדוע עשיתן הדבר הזה; ותחיינן את הילדים. יט ותאמרן המלדת אל פרעה, כי לא כנשים המצרית העברית: כי חיות הנח, בטרם תבוא אליהן המלדת וילדו. כ וייטב אלקים למלדת; וירב העם ויעצמו מאד. כא ויהי כי יראו המלדת את האלקים; ונעש להם בתים.

2) חפץ חיים על התורה – פרשת שמות, עמ' צא-צב

התורה מציינת את החסד שהמילדות עשו את בנות ישראל, כי הלא הי' ביכלתן לצאת ידי שמים וידי המלכות, ולפרוש מלהיות עוד מילדות. ורק מפני שהיו יראות, פן ימנה פרעה נשים אחרות למילדות ותשמענה לעצת פרעה מיראה, ע"כ התחסדו עם בנות ישראל ומסרו עצמן לסכנה בשבילן, ולא עוד אלא שהיו מספיקות מים ומזון לחיולדות העניות כפרש"י ז"ל ב).

3) מגדולי התורה והחסידות – ר' אברהם מרדכי אלתר, האדמו"ר מגור, עמ' לז-לח¹

הוא היה לוחם אמיץ לכל דבר יהדות וכך הדריך גם את חסידיו לעמוד על המשמר בחנוך בניהם ובנותיהם, שהלך ונעשה קשה בזמנים החדשים. מעשה בחסיד שחזר מארצות הברית לפולין מפני שלא יכול היה לדור בכפיפה אחת עם בנותיו. כאשר ספר להרבי את סבת שובו לפולין, אמר לו הרבי: אתה מבקש לך לשבת כאן בפולין במנוחה ואת בנותיך עזבת לנפשן, שתעשינה חס ושלום כטוב בעיניהן? חס ושלום! זה לא יתכן! עליך לשוב אליהן, לשבת אתן וללחום ולהשתדל להשפיע עליהן ככל אשר תוכל.¹⁰

4) משנה מסכת כלים – פרק יז, משנה יג

כל שבים טהור חוץ מכלב המים מפני שהוא בורח ליבשה דברי ר"ע, העושה כלים מן הגדל בים וחבר להם מן הגדל בארץ אפי' חוט אפי' משיחה דבר שהוא מקבל טומאה טמא:

5) ר' עובדיה מברטנורא (שם)

כל שבים טהור - כל בריות שבים אם עשה מעורן כלים אין מקבלין טומאה, דכתיב (ויקרא י"א) "או בגד או עור או שק", מה בגד מן הגדל מן הארץ, אף עור מן הגדל מן הארץ: חוץ מכלב המים - לפי שכל שאר בריות שבים אין אחד מהם בורח ליבשה כשבאים לצוד אותם, אלא כלב הים בלבד, הלכך הוי בכלל עורות היבשה, ואם עשה כלי מעורו מקבל טומאה. והלכה כרבי עקיבא:

¹ מאת ר' אברהם יצחק ברומברג

6) בראשית (וישלה) – פרק לב, פסוק כג-לג

(כג) וַיִּקַּם בְּלִילָהּ הוּא וַיִּקַּח אֶת שְׁתֵּי נָשָׁיו וְאֶת שְׁתֵּי שִׁפְחֹתָיו וְאֶת אֶחָד עֶשֶׂר יְלָדָיו וַיַּעֲבֵר אֶת מַעְבְּרֵי יַבֵּץ: (כד) וַיִּקַּח וַיַּעֲבֵר אֶת הַנְּחָל וַיַּעֲבֵר אֶת אֲשֶׁר לוֹ: (כה) וַיִּנְתֵּר יַעֲקֹב לְבָדוֹ וַיֵּאבֶּק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר: (כו) וַיָּרָא כִּי לֹא יָכַל לוֹ וַיִּגַע בְּכַף יָרְכוֹ וַתִּקַּע כַּף יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ: (כז) וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלְּחֶךָּ כִּי אִם בְּרַכְתָּנִי: (כח) וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה שָּׁמָךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: (כט) וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר עוֹד שָׁמָךְ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל כִּי שְׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים וְעַם אַנְשִׁים וַתּוֹכַל: (ל) וַיִּשְׂאֵל יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַגִּידָה נָא שָׁמָךְ וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה תִּשְׂאֵל לְשָׁמִי וַיִּבְרָךְ אֹתוֹ שֵׁם: (לא) וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם פְּנִיאֵל כִּי רָאִיתִי אֱלֹהִים פְּנִים אֶל פְּנִים וַתִּנְצַל נַפְשִׁי: (לב) וַיִּזְרַח לוֹ הַשָּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת פְּנּוּאֵל וְהוּא צֹלַע עַל יָרְכוֹ: (לג) עַל כֵּן לֹא יֵאָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנֶּשֶׂה אֲשֶׁר עַל כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נִגַע בְּכַף יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנֶּשֶׂה:

7) רשב"ם (שם)

ויקם בלילה הוא - נתכוין לברוח דרך אחרת ולפיכך עבר הנחל בלילה... ויותר יעקב לבדו - כלומר שהעביר כל אשר לו, שלא היה עוד לעבור אלא הוא לבדו, ורצה לעבור אחריהם, **כי לברוח דרך אחרת שלא יפגשנו עשו נתכוון**: ויאבק - מלאך עמו שלא יוכל לברוח ויראה קיום [הבטחתו] של הק' שלא יזיקהו עשו:

כי שרית - ...ומה שלקה יעקב ונצלע לפי שהקב"ה הבטיחו והוא היה בורח. וכן מצינו בכל ההולכים בדרך שלא ברצון הק' או ממאנים ללכת, שנענשו. במשה כתי' שלח נא ביד תשלח, ויחר אף יי' במשה. ולפי הפשט אעפ"י שאמרו חכמים בכל מקום חרון אף עושה רושם וכאן מה רושם יש? הלא אהרן אחיך הלויעתיד היה להיות לוי ואתה כהן ועכשיו הוא יהיה כהן ואתה לוי, אך לפי הפשט לפי שהיה מתעצל ללכת כתי' ויהי בדרך במלון ויפגשו [י"י] ויבקשהמיתו. וכן ביונה שנבלע במעי הדגה. וכן בבלעם ויחר אף אלקים כי הולך הוא ונעשה חיגר, כדכתי' ותלחץ [את] רגל בלעם, וילך שפי, חיגר כמו ושופועצמותיו:

8) בראשית (ויחי) – פרק מט, פסוקים ה-ז

ה שָׁמְעוֹן וְלוֹי, אַחִים--כְּלִי חָמֶס, מְכַרְתֵּיהֶם. 1. בְּסֻדָּם אֶל-תְּבֵא נַפְשִׁי, בְּקִהְלָם אֶל-תִּתְחַד כְּבֹדִי: כִּי בְּאָפֶם הִרְגוּ אִישׁ, וַיִּבְרָצְנָם עֵקְרוֹ-שׁוֹר. 2. אֲרוֹר אָפֶם כִּי עָז, וַעֲבַרְתֶּם כִּי קִשְׁתָּהּ; אַחֲלָקֶם בְּיַעֲקֹב, וַאֲפִיָּצֶם בְּיִשְׂרָאֵל.

9) רש"י (שם)

אחלקם ביעקב - אפרידם זה מזה שלא יהא לוי במנין השבטים, והרי הם חלוקים. **דבר אחר אין לך עניים וסופרים ומלמדי תינוקות אלא משמעון, כדי שיהיו נפוצים**, ושבטו של לוי עשאו מחזר על הגרנות לתרומות ולמעשרות, נתן לו תפוצתו דרך כבוד:

10) אמת ליעקב – פרשת וישלה [וע"ע פרשת ויחי] (ר' יעקב קמנצקי זצ"ל)

לפי פשוטו העונש הוא מדה כנגד מדה עם החטא, כלומר, שראויים אלו שיפרדו ולא יהיו ביחד כדי שלא יוכלו להנקם ולעשות רעה, וכן פירשו שם הפשטנים. אבל רש"י שם מבאר שיעקב אמר לשמעון ולוי שהם יהיו הסופרים והמלמדי תינוקות שילכו מעיר לעיר לתקן את התשמישי קדושה וללמד את בני ישראל תורה. זה לכאורה טעון ביאור, מדוע הופקד עתידו של החינוך היהודי ושמירת צביונו של העם דוקא בידי שמעון ולוי? מה המדה כנגד מדה בזה? כנראה שיעקב ראה שהם, יותר משאר אחיהם, מתאימים למשרה רמה זו. מתשובתם שענו לו "הכזונה יעשה את אחותינו" הבחין יעקב שהם מסרו את כל מהותם למשימה העליונה של הצלת כבוד אחותם. גם שאר האחים היו עדים לצערה ולכאבה של דינה אחותם וגמלו בדעתם לעזור לה, אבל רק שמעון ולוי הרגישו את צערה וכאבה כאילו זה הצער והכאב של עצמם. הזעקה שנמלטה מפייהם: "הכזונה יעשה את אחותינו" הבהירה ליעקב שפעולתם נבעה מתוך כאב פנימי והשתתפות אמיתית בצער הזולת, וזה המריץ אותם לקנאות בוערת ובלתי מתפשרת, עד כדי כך שלא מצאו מנוח לנפשם אלא אם כן יהרסו את כל העיר. רק אנשים מסוג כזה, המרגישים כאב הזולת כאילו הוא כאב עצמם, רק אלו יקחו את מטה הנדנודים בידם וימסרו נפשם ומאודם כדי לנדוד מעיר לעיר להפיץ את תורת ה' בעולם ולחנך את ילדי ישראל. משימה קדושה כזו אינה מתבצעת כהוגן אלא על ידי אלו העושים יותר מחובתם וממשימתם, אלו שקנאת ה' בוערת בלבבם, ולכן הפקיד יעקב עליהם את התפקיד הזה. ונמצא שכוונת יעקב בזה לא היתה להענישם, אלא כוונתו היה למצוא בעדם את עתידם המתאים להם לפי כוחותם ומרצם, ודו"ק בזה